

MOLIYAVIY SEKTORNI LIBERALIZATSIYA QILISH VA BANK TIZIMINI ISLOH QILISH JARAYONI

Asrayev Shavkat Baxtiyor o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston moliyaviy sektorini liberallashtirish va bank tizimini isloh qilish jarayoni tahlil qilinadi. Moliyaviy liberallashtirishning asosiy bosqichlari, bank sektoridagi muammolar va ularni hal qilish choralari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, islohotlarning iqtisodiy o'sishga, investitsiyalarni jalb qilishga va raqobatbardosh bank muhitini shakllantirishga ta'siri baholanadi. Maqolada kelgusida amalga oshirilishi lozim bo'lgan strategik tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy sektor, liberallashtirish, bank tizimi, islohotlar, O'zbekiston, iqtisodiy o'sish, investitsiyalar, moliyaviy barqarorlik, strategik chora-tadbirlar

Annotatsiya : The article examines the process of liberalizing the financial sector and reforming the banking system in Uzbekistan. It analyzes the main stages of financial liberalization, the challenges faced by the banking sector, and the measures taken to enhance transparency, efficiency, and stability. The study also evaluates the impact of reforms on economic growth, investment attraction, and the development of a competitive banking environment, providing strategic recommendations for future improvements.

Keywords: financial sector, liberalization, banking system, reforms, Uzbekistan, economic growth, investment, financial stability, strategic measures.

KIRISH

Moliyaviy sektor va bank tizimi har qanday mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishining asosiy poydevorlaridan biridir. Mamlakat iqtisodiyotini samarali boshqarish, investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash moliyaviy sektorning rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. O'zbekiston mustaqillikdan so'ng moliya va bank tizimini liberallashtirish va modernizatsiya qilishga alohida e'tibor qaratdi. Bu

jarayon mamlakatning global iqtisodiy tizimga integratsiyasini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan edi.

Bank tizimini isloh qilish jarayoni esa banklarning samaradorligini oshirish, kreditlash tizimini rivojlantirish, moliyaviy xizmatlar hajmini kengaytirish va fuqarolar hamda korxonalarning moliyaviy ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, bank sektori islohoti orqali moliyaviy nazorat kuchaytirildi, risklarni boshqarish tizimi takomillashtirildi va banklararo raqobat muhitini shakllantirishga harakat qilindi.

ASOSIY QISM

1. Moliyaviy sektorni liberallashtirishning asosiy yo'nalishlari

Moliyaviy sektorni liberallashtirish jarayoni quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

1. **Valyuta siyosatini liberallashtirish** – erkin valyuta kursini joriy qilish, chet el investitsiyalarini jalb qilish va moliyaviy operatsiyalarni soddalashtirish orqali iqtisodiyotning global integratsiyasini ta'minlash.
2. **Bank faoliyatini erkinlashtirish** – yangi banklarni tashkil etish, xorijiy banklar faoliyatini rag'batlantirish va moliyaviy xizmatlar bozorini kengaytirish.
3. **Moliyaviy instrumentlarni rivojlantirish** – aksiyalar, obligatsiyalar, sug'urta va boshqa moliyaviy vositalarni joriy etish orqali bozor mexanizmini kuchaytirish.
4. **Bank tizimini modernizatsiya qilish** – kreditlash tizimini takomillashtirish, elektron banking xizmatlarini rivojlantirish va mijozlar bilan ishlashni optimallashtirish.

Liberallashtirish jarayoni nafaqat moliya bozorini, balki butun iqtisodiy tizimni raqobatbardosh va samarali qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliyaviy sektorning liberallashtirilishi investitsiya muhitini yaxshilash, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish imkonini beradi.

2. Bank tizimini isloh qilishning asosiy yo'nalishlari

Bank tizimini isloh qilish O'zbekiston iqtisodiyoti uchun ustuvor vazifa bo'lib, quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda:

1. **Bank kapitalini oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash** – banklarning moliyaviy resurslarini kuchaytirish va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish orqali risklarni kamaytirish.

2. **Kreditlash tizimini takomillashtirish** – korxona va tadbirkorlar uchun qulay kredit shartlarini yaratish, foiz stavkalarini nazorat qilish va kredit resurslarini samarali taqsimlash.

3. **Bank xizmatlari sifatini oshirish** – mijozlarga onlayn banking, mobil ilovalar va elektron to‘lov tizimlarini joriy etish orqali xizmatlar hajmini kengaytirish.

4. **Nazorat va regulyatorlikni kuchaytirish** – Markaziy bank va moliyaviy nazorat organlari faoliyatini takomillashtirish, moliyaviy bozorni monitoring qilish va xatarlarni kamaytirish.

Islohotlar natijasida bank tizimi yanada barqaror va raqobatbardosh bo‘lib, fuqarolar hamda korxonalar moliyaviy xizmatlardan keng foydalanishga ega bo‘lishdi. Shu bilan birga, banklararo raqobat kuchayib, samaradorlik va xizmatlar sifatini oshirishga olib keldi.

3. Moliyaviy liberalizatsiya va bank islohotlarining iqtisodiy ahamiyati

Moliyaviy sektorni liberallashtirish va bank tizimini isloh qilish bir qator ijobiy natijalarni keltirib chiqardi:

- **Investitsiyalarni jalb qilish** – xorijiy va mahalliy investitsiyalar hajmi oshdi, yangi ish o‘rinlari yaratildi va iqtisodiy faollik kuchaydi.

- **Moliyaviy xizmatlar kengayishi** – aholining bank xizmatlaridan foydalanish darajasi oshdi, kreditlash hajmi va depozitlar ortdi.

- **Iqtisodiy o‘sish** – banklar orqali kredit resurslari korxonalarga yetkazilib, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohalari rivojlantirildi.

- **Raqobat va samaradorlik** – banklararo raqobat kuchayishi bilan xizmatlar sifati oshdi, foiz stavkalari moslashdi va moliyaviy risklar kamaytirildi.

Shu bilan birga, liberalizatsiya va islohotlar ayrim qiyinchiliklarni ham keltirib chiqardi: moliyaviy xatarlarni boshqarish, xalqaro standartlarga moslashish va bank xizmatlarini aholiga keng yetkazish masalalari dolzarb bo‘lib qolmoqda.

4. Strategik tavsiyalar

Moliyaviy sektorni liberallashtirish va bank tizimini isloh qilish bo‘yicha quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

1. Bank kapitalini oshirish va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash.
2. Kreditlash tizimini takomillashtirish va kichik biznes hamda tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlash.

3. Moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish va elektron banking xizmatlarini kengaytirish.
4. Moliyaviy nazorat va regulyatorlikni kuchaytirish, xatarlarni kamaytirish tizimini takomillashtirish.
5. Moliyaviy bozorlarni diversifikatsiya qilish va yangi moliyaviy instrumentlarni joriy etish.

Ushbu tavsiyalar amalga oshirilsa, moliyaviy sektor yanada barqaror, raqobatbardosh va xalqaro standartlarga mos bo‘ladi, iqtisodiyotning rivojlanishi va investitsion muhitning yaxshilanishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Moliyaviy sektorni liberallashtirish va bank tizimini isloh qilish O‘zbekiston iqtisodiy rivojlanishining muhim tarkibiy qismini tashkil etadi. Ushbu jarayonlar orqali moliyaviy barqarorlik, investitsion jozibadorlik va xizmatlar samaradorligi oshirilmoqda. Bank tizimi modernizatsiyasi, kreditlash tizimining takomillashuvi va moliyaviy nazoratning kuchayishi iqtisodiy o‘sish va raqobatbardosh muhit yaratishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliyaviy liberalizatsiya jarayonida xatarlarni boshqarish, xalqaro standartlarga moslashish va aholining moliyaviy savodxonligini oshirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

Ushbu maqolada ko‘rsatib o‘tilgan strategik tavsiyalarni amalga oshirish mamlakat moliyaviy tizimini barqarorlashtirish va raqobatbardosh bo‘lishini ta’minlaydi, shuningdek, O‘zbekistonni xalqaro moliya bozorida yanada ishonchli sherikka aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdukarimov, M. (2021). *O‘zbekiston moliya sektorini liberallashtirish: tajriba va istiqbollar*. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
2. Ergashev, A. (2020). *Bank tizimini isloh qilish va moliyaviy barqarorlik*. Toshkent: Davlat iqtisodiy universiteti nashriyoti.
3. Tursunov, J. (2019). *Moliyaviy sektor va investitsion muhit*. Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi nashriyoti.
4. Karimova, N. (2022). *Bank kapitali va kreditlash tizimini rivojlantirish*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy Banki. (2023). *O‘zbekiston bank tizimi va moliyaviy islohotlar bo‘yicha yillik hisobot*. Toshkent: Markaziy Bank nashriyoti.